

פדה בשלום נפשי

אור ליום ג', יו"ד כסלו ה'תשמ"א

לזכות

הו"ח א"א נו"נ וכו' ר' יעקב זיסל הלוי בן בלומא

וזוגתו מרת רבקה בת מרים

בניהם ובתם

אילן לייב יצחק בן רבקה הלוי

יאיר מנחם בן רבקה הלוי

בנימין יוסף בן רבקה הלוי

מיכל שרה חנה בת רבקה

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

עלשטיין

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה בכל אשר

יפנו בגשמיות וברוחניות ומתוך שמחה וטוב לבב

לעילוי נשמת

הבחור הת' יאיר יוסף בן יבלחט"א יצחק צבי שיחי

פרידריך

נלב"ע טז אדר א' תשע"א

נדפס ע"י הת' לוי יצחק שי' ב"ר יעקב סטמבלר ע"ה

בס"ד. אור ליום ג', יו"ד כסלו ה'תשמ"א*

פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי¹, ומבאר בעל הגאולה במאמרו ד"ה זה (שנדפס בספרו שערי תשובה²)³, דפירוש פדה בשלום (בשלום דוקא) הוא שהפדי'ה היא באופן שהמנגד מתבטל לגמרי, שלכן אין צריך למלחמה כלל. ועל-דרך שהי'ה בימי שלמה, שכל הגוים נתבטלו לגבי שלמה, שלא על-ידי מלחמה, שלכן נקרא בשם שלמה כי שלום הי' בימיו כו⁴. אלא שהשלום שבימי שלמה לא הי'ה עדיין בשלימות⁵, ותכלית השלימות שבזה יהי'ה בימות המשיח שאז יתבטל הרע לגמרי (כמו שכתוב⁶ ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ), שלכן יהי'ה אז ונהרו אליו כל הגוים גו⁷ (ונהרו מעצמם), וכמו-כן בנוגע לבעלי חיים – לא ירעו ולא ישחיתו גו⁸ וארי' כבקר יאכל תבן⁹, ואולי יש לומר, דמזה שמביא בהמאמר הפסוק וארי' כבקר יאכל תבן ומפרשו כפשוטו, מובן, דבימות המשיח גופא, השלימות דפדה בשלום תהי'ה בתקופה השני'ה דוקא¹⁰ שאז יהיה ענין זה כפשוטו. וכמבואר במקום אחר¹¹ תיווך הדעות¹² בפירוש וגר זאב עם כבש וגו'¹³, שבתקופה הראשונה דימות המשיח יהי'ה זה בדרך "משל וחידה"¹⁴, והכוונה לאומות העולם, ובתקופה השני'ה יהי'ה זה כפשוטו (בנוגע לבעלי-חיים).

<p>(6) זכר' יג, ב. (7) ישעי' ב, ב. (8) שם יא, ט. (9) שם, ז. (10) שהרי ההכרעה היא (וגם בחסידות –) שפי' כתובים אלה כפשוטם. אף שבדוחק קצת יש לומר שבמאמר זה לא נחית לחילוקי דעות אלה, כי אם רק להכתוב בכלל. (11) לקו"ש חט"ו ע' 417. "סיום הרמב"ם" יו"ד שבט תשמ"ז (תורת מנחם – הדונים על הרמב"ם וש"ס ע' קל). וש"נ. (12) דהרמב"ם והראב"ד – הל' מלכים רפ"ב. (13) ישעי' שם, ו. (14) ל' הרמב"ם שם.</p>	<p>(* יצא לאור בקונטרס ט"ו יו"ד כסלו – תשמ"ח, "לקראת ט' כסלו, יום ההולדת דאדמו"ר האמצעי (בשנת תקל"ד) ויום ההילולא שלו (בשנת תקפ"ח)*. יו"ד כסלו יום הגאולה דאדמו"ר האמצעי (בשנת תקפ"ז)** . . . ערב ט' כסלו, שנת הקהל, שנת תשמ"ח". (1) תהלים נה, יט. (2) ח"א (שער התפלה) מט, א ואילך. (3) פי"א. וראה שם נה, ד. נו, א. (4) כמו שכתוב (דברי הימים-א כב, ט) שלמה יהי שמו ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו. (5) כמפורש בהמשך תע"ב ח"ב פשע"ד (ע' תשט"ט). וראה גם שערי תשובה שם (נו, א) "וכה"ג הי' בימי שלמה", שהשלום שהי' בימי שלמה הי'ה רק דוגמת השלום דלעתיד-לבוא.</p>
--	---

(* על דבר הסתלקותו – ראה הקדמה לתורת חיים בראשית. "בית רבי" ח"ב פרק ו. קובץ "גידיל תורה" חוברת סח (תשרי-כסלו ה'תשמ"ז) סי' יד.

ביאור שייכות הסתלקותו לט' כסלו התקפ"ח, ואופנה – ראה לקוטי לוי"צ אגרות קודש ע' שכו. שם ע' שלט ואילך.
 (** על דבר גאולתו – ראה בארוכה "התמים" חוברת ב' ע' עו (פר, א), שם ע' פא (פח, א) ואילך. מביא לקונטרס "בד קודש". "בית רבי" ח"ב פרקים דה (נעתיקו גם – בקיצור לשון קצת – בהוספה לקונטרס הנ"ל ע' 20 ואילך).

סיכום: "פדה בשלום" היא פדייה באופן שהמנגד מתבטל לגמרי ללא מלחמה, כבימי שלמה. אולם השלימות שבזה תהיה בימות המשיח, ובעיקר בתקופה הב'.

ב) וביאור הענין (דהגם שענין הפדייה בשלום הי' גם בימי שלמה, מכל-מקום, תכלית השלימות שבזה יהי' בימות המשיח, ובהם גופא בתקופה הב'), יובן מזה שמבאר בהמאמר¹⁵, דגם על-ידי עסק התורה (עכשיו) נעשה פדייה בשלום¹⁶, כי הבירור שעל-ידי עסק התורה^א הוא "בחינת ביטול הרע בעצם"¹⁷. וכמבאר בכמה דרושים¹⁷ ההפרש בין תורה לתפלה, שהבירור התפלה הוא בדרך מלחמה, שעת צלוחת שעת קרבא¹⁸ (שעת תפילה היא שעת קרב), והבירור דתורה הוא בדרך מנוחה. דהחילוק שבין בירור בדרך מלחמה לבירור בדרך מנוחה הוא שבבירור שבדרך מלחמה צריך המברר להתלבש בלבושי המתברר, מה-שאינ-כן בהבירור שבדרך מנוחה, המברר נשאר במקומו, ועל-ידי הגילוי אור (דהמברר) שמאיר על המתברר, הוא מתברר ממילא¹⁹. וכמו שהי' בימי שלמה¹⁹, דשלמה הי' במקומו,

15) שם נו, א.

16) להעיר מזה"א (קנא, א. וראה לקוטי לוי"צ שם, שיחת ש"פ ויצא שנה זו (סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 8-127)), דעל-ידי עסק התורה תמשין ירושלים בקיומה – דיש לומר הכוונה בזה שאין צורך בעוד מה שהוא ובפרט מלחמה.

17) ראה בארוכה המשך פדה בשלום תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך) ותש"ד (פ"ט ואילך) – סה"מ תש"ד ע' 106 ואילך.
18) זוהר הובא בלקו"ת ר"פ תצא. ובכ"מ. וראה זוהר ח"א רמ, ב. ח"ג רמג, א.

א "הבירור שעל-ידי עסק התורה"
"על-ידי פסק ההלכה הרי הדברים הגשמיים מתבררים, דמה שהוא כשר וטהור על פי דיני התורה הרי הם מתקרבים ומתעלים אל הקדושה, ומה שהוא טריפה וטמא על פי דיני התורה, הרי הדבר ההוא נדחה מגבול הקדושה"
(סה"מ תש"ד עמ' 108).

ב "ביטול הרע בעצם"
ביטול הרע "בעצם" הוא שהמנגד מתבטל לגמרי, ראה לקמן בביאור ח.

ג בירור בדרך מלחמה והתלבשות, בירור בדרך מנוחה וממילא

בתורת החסידות מובא (ראה ד"ה מחר חודש תשי"א בהתנסן שם) משל על ב' אופני הבירור מבית

משפט. אופן א' הוא שהסניגור טוען טענותיו לזכות את הנאשם, ודבריו פועלים לא רק על השופטים אלא גם על הקטיגור שטענותיו מסתמין. אופן ב' הוא כאשר המלך נכנס לבית המשפט דאז הרי "באור פני מלך חיים" (משלי טו, טו. ובמצ"ד שם "כשהמלך מאיר פניו למי, ומראה פנים צהובות ושוקות, היא לו לחיים כי הרבה טובה ביד המלך"), והן הקטיגור והן הסניגור בטלים בפני הקרנת אור פני המלך. אופן הא' נקרא מלחמה, כיון שהקטיגור הסכים לדברי הסניגור בעל כורחו ורק לאחר שהלה התעמת עימו. ואילו באופן הב' הקטיגור התבטל בדרך ממילא.

ד "וכמו שהיה בימי שלמה"

הבירור דשלמה נעשה באופן מיוחד ולא רגיל. בזמן הגלות אופן הבירור הוא על-ידי

מילואים

מציאותו של האדם מעורבת, כי באהבה הוא נעשה קרוב. אך יראה היא רק ביטול (ואינה דומה ליראה מעניני העולם, שהיא לטובת עצמו). ואם כן צריך להבין כיצד מתעוררת יראה, הרי האדם הוא מציאות, ומדה שהיא רק ביטול לא הייתה צריכה להתעורר אצלו. הן אמת שהיראה מבוססת על השגה המחייבת ביטול, אך עם זאת, השגה ומדה שיש בה רק ביטול לא הייתה צריכה להתקבל אצלו. ולכן בהכרח לומר, שהסיבה האמיתית לכך שהשגה כזו מתקבלת אצל האדם ומצליחה לעורר אצלו יראה, היא מצד עצם הנשמה שמשפיע על כוחותיו שיהיו בטלים.

(ראה על דרך זה ד"ה ביום עשתי עשר יום תשל"א (ס"ו)) "שכל האדם כמו שהוא מצד עצמו מכריח לרצות רק בזה שטוב לו .. וזה שבישראל ישנה ההכרה שצריך לוותר על התועלת והמציאות שלהם ולבחור באלקות, הוא מצד הנשמה שבחירתה באלקות היא בחירה עצמית .. וזה פועל על שכלם וכו'"

ועל פי זה יש לבאר מה שכתב "דכיון שיראה היא ביטול (שליטת המציאות) לכן כל הדרגות שביראה הן יראה אחת", כי כל הדרגות ביראה, גם יראה תאמה, באות מעצם הנשמה, שהוא הגורם ש"ביטול (שליטת המציאות)" יתקבל אצל האדם (ואף-על-פי-כן ענין זה הוא עוד יותר במסירות נפש, כי יראה היא רק מדה אחת הבאה מעצם הנפש, ואילו מסירות-נפש היא כללות הנפש).

לביאור ט: בענין "יעקב ועשיו האמורים בפרשה" מבאר שעשיו כפי שהוא אמור בפרשה הוא עשיו אחר. ולדוגמה הנהגת עשיו להקדים נקבות לזכרים מתפרשת למעליותא, כעבודה מיוחדת של הקדמת הלב לשכל, הנדרשת כאשר נמצאים במצב של העלם והסתר וקוקים לעבודה שלמעלה מטעם ודעת. חזת היא העבודה המקורית של עשיו שעליה דיברה התורה (ראה לקו"ש ח"ל עמ' 145 אליו צ"ו רבינו בהערותיו כאן).

לביאור כט: ואולי אפשר לומר בעומק יותר, ובהקדים המבואר בכמה מקומות שכל יראה היא מהעצמות (ראה קונטרס העבודה (מצוין בהערות רבינו 55) "היראה, גם בחינת יראה תתאה היא בבחינת עצמות אור אין-סוף ברוך הוא, רק שיראה עילאה היא בבחינת גילוי העצמות ויראה תתאה בבחינת העלם", ועל דרך זה ד"ה ועתה ישראל תשל"ז "גם הביטול דיראה תתאה הוא מצד עצם הנשמה"). ולכאורה צריך להבין, הרי הביטול דיראה תתאה הוא מצד השכל, ולא מצד עצם הנשמה?

ונקודת הביאור בזה בדרך אפשר: יראת ה' היא מדה 'תמוהה', שאינה אמורה להתעורר אצל האדם. לכן, בהכרח לומר שהסיבה האמיתית להתעוררותה היא עצם הנשמה.

ההסבר בזה יובן בהקדים, שאפילו אהבת ה' היא בבחינת ביטול, "לא מצד הטוב המגיע לו מזה, כי אם שעל ידי זה יהיה דבוק באלקות" (סה"מ תש"ח עמ' 82). אלא שסוף סוף

סיכום כללי

סעיף א: "פדה בשלום" הוא שהמנגד מתבטל ללא מלחמה. ג' דרגות בשלום: בימי שלמה, בתקופה הא' דימות המשיח ובתקופה הב'.

סעיף ב: ג' דרגות הנ"ל יובנו בהקדים ג' דרגות בשלום בלימוד התורה: נגלה דתורה (שלא בדרך מלחמה ככתפילה). פנימיות התורה (שלא על-ידי התלבשות בדברים גשמיים, ושלא על-ידי קושיות ותירוצים כנגלה). בבחינת ראייה לעתיד-לבוא (שנחקקת בפנימיותו ואין בה שינוי).

סעיף ג: ה' התקופות הם דוגמת ג' הדרגות בתורה: בימי שלמה ההמשכה נמשכה למרחוק והתמעטה, והתחתון התברר רק לאחר שהתעלה (דוגמת נגלה). בימות המשיח יהיה גילוי נעלה כך שהאור כמו שהוא יאיר בכל מקום בשוה, ובירור התחתון יהיה כפי שהוא במציאותו ובמקומו. אלא שבתקופה הא' יהיה הגילוי מצד האור וכדבר נוסף בעולם (דוגמת השגה), ובתקופה הב' יהיה הגילוי מצד טבע העולם עצמו (דוגמת ראייה).

סעיף ד: ג' הפירושים והדרגות ב"פדה בשלום" שייכים זה לזה, כי התורה היא תורה אחת.

סעיף ה: בעומק יותר, כל הדרגות בפדיה (גם בדרך מלחמה) קשורות עם הפדיה בשלום דלעתידי, שכן ענינה בעבודת האדם מסירות-נפש דיחידה, והיא נמצאת בהעלם בכל עבודה דתורה ומצוות. ואף שהיא בהעלם, מכל-מקום כל הדרגות דמסירות-נפש הן ענין אחד (על דרך כל הדרגות שביראה).

סעיף ט: על-פי זה מבואר הא דה"פדה בשלום" במלחמת דוד ובגאולת אדמו"ר הזקן באה על-ידי תפילה (מלחמה), שכן גם עסק התורה ומצוותיה הוא ביטול דמסירות-נפש ממש (שענינו שלום), ובפרט תפילה.

סעיף י: על-פי זה מובן שדווקא על-ידי העבודה בעקבתא דמשיחא באים לגילויים דגאולה העתידה, כי בעבודה זו ישנה המסירות-נפש בתכלית.

ועל-ידי גדולת שמו שנשמע גם במקומות הרחוקים, נמשכו אליו מעצמם, כמו שכתוב¹⁹ ומלכת שבא שומעת את שמע שלמה גו' ותבא ירושלמה גו' ה'. דכמו-כן הוא החילוק שבין הבירור דתפלה להבירור דתורה, שהבירור דתפלה הוא באופן שנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית (וכידוע²⁰ שבכדי שההתבוננות דתפלה תפעול בירור נפש הבהמית, צריכה להיות ההתבוננות בענינים כאלו ו' ובאופן ו' שגם נפש הבהמית יכולה להשיג), מה-שאין-כן הבירור דתורה הוא בדרך ממילא, דעל-ידי שלומדים בתורה שדבר זה מותר ודבר זה אסור, הם מתבררים ממילא ו'.

19) מלכיס"א יו"ד, א"ב. וראה תו"א בראשית ו, ד. לקו"ת במדבר ד, א.
20) ראה תו"א וישב כט, ב. המשך תרס"ו ס"ע קלה ואילך. סה"מ תשי" ע' 56. ובכ"מ.

שהמברר יורד למקום המתברר, כמאמר רז"ל (גמ' פסחים פ"ב) "לא גלו ישראל בין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים", הכונה ב"גרים" היא לניצוצות הקדושה הטמונים בעולם (ראה תו"א בראשית ו א). והחידוש בבירור דשלמה הוא שנשאר במקומו. על דרך אבוקה שמושכת הניצוצות. ההסבר בזה ראה לקמן.

ה "ומלכת שבא שומעת את שמע שלמה גו' ותבא ירושלמה גו'"
"דהטעם האמיתי על זה שבאו אליו הוא מפני שנמשכו לאלוקות .. כמו שכתוב ומלכת שבא שמעת את שמע שלמה לשם ה' גו'" (די"ה "פדה בשלום" שנת תשכ"ו ס"ז, תורת מנחם - סה"מ מלוקט ב עמ' קס).

ה "ומלכת שבא שומעת את שמע שלמה גו' ותבא ירושלמה גו'"
"דהטעם האמיתי על זה שבאו אליו הוא מפני שנמשכו לאלוקות .. כמו שכתוב ומלכת שבא שמעת את שמע שלמה לשם ה' גו'" (די"ה "פדה בשלום" שנת תשכ"ו ס"ז, תורת מנחם - סה"מ מלוקט ב עמ' קס).

ו "בענינים כאלו .. שגם נפש הבהמית יכולה להשיג"
כדור, גם הרעיונות שכן יכולים לעורר את נפש הבהמית, צריכים להיות מוגשים לה על ידי משלים מהעולם שלה. וזו ירידה נוספת לנפש האלקית.

ח "הם מתבררים ממילא"
בכך מובן מה שכתב בתחילת הסעיף שדווקא על ידי עסק התורה נעשה "ביטול הרע

סיכום: על-ידי עסק התורה נעשה "פדה בשלום", דהבירור דתורה הוא בדרך מנוחה וממילא, ודלא כהבירור דתפילה שהוא בדרך מלחמה והתלבשות.

ג) והנה בהבירור דתורה יש חילוק בין הבירור שעל-ידי גליא (נגלה) דתורה להבירור שעל-ידי פנימיות התורה²¹. דבהבירור שעל-ידי לימוד גליא דתורה צריך להיות הלימוד בענינים אלו שצריכים לבררם, ומהטעמים על זה שהתורה נתלבשה בדברים גשמיים וגם בדברים האסורים ועד לטענות של שקר²², הוא, בכדי לפעול הבירור גם בענינים אלו²³. וזה שגם הבירור שעל-ידי גליא דתורה נקרא בשם בירור בדרך מנוחה²⁴ הוא מפני שגם ענינים אלו (דברים האסורים וגם טענות של שקר) כמו שהם בתורה²⁵, הם תורה, תורת אמת²⁶, ומכיון שגם דברים אלה שבתורה הם דבר ה'²⁶, הלא כה דברי

21) המשך תרס"ו ע' שר"ז. המשך תער"ב ח"ב פסע"ו. סה"מ עטר"ת ע' קלו. ובכ"מ.

22) שהם למטה גם מדברים האסורים – כמובן מתניא פכ"ד (ל, ב).

23) ראה קונטרס עין החיים פ"א ע' 38.

24) בהמשך תער"ב שם כותב בזה בירור "בדרך מלחמה". ובדוגמת הארון שהיה מהלך במדבר והיה הורג נחשים שרפים ועקרבים, "כמו שהמלך יוצא ממקומו והולך למדינת האויב להלחם בו". דכמו-כן הוא גם בהבירור על-ידי גליא דתורה על-ידי שהיא מתלבשת בענינים הגשמיים וכו', דאף שהבירור הוא לכאורה בדרך ממילא, הרי ההתלבשות כו' (הילוך במקום האויב) הוא ענין של מלחמה.

אבל בהמשך פדה בשלום תרנ"ט ע' (קסג) ותש"ד (פ"כ – ע' 108) שהבירור שעל-ידי גליא דתורה הוא "בדרך מנוחה", וזה בא בהמשך לענין הבירור בדרך מנוחה שמבואר שם לפני זה (סה"מ תרנ"ט ע' קסב). תש"ד ע' 107) שהיה בימי שלמה ושיהיה לעתיד לבוא. וראה ד"ה פדה בשלום שבשערי תשובה (פי"א – נו, א): על-ידי עסק התורה . . . ננו לעתיד לבוא . . . וכהאי גוונא היה בימי שלמה. 25) ראה לקוטי לוי"צ (אגרות קודש ע' רסו) דהא דר' אשי ברותא היא וכיצא בזה תורה הוא. – ולהעיר מהמבואר במקום אחר (לקו"ש ח"כ ע' 341 ואילך. ח"ל ע' 145. ועוד) בענין "יעקב ועשו האמורים בפרשה" (פרש"י ר"פ תולדות). 26) זו הלכה – שבת קלח, ב.

בעצם" (בשונה מבירור בדרך התלבשות, שהרע לא מתבטל לגמרי). שכן בבירור בדרך התלבשות, גם לאחר שנפש האלוקית משכנעת את נפש הבהמית, עדיין נשאר מנגד. כי נפש הבהמית עדיין נמצאת, ומכיון שמצד עצמה היא נמשכת לענינים גשמיים, הרי שלאמיתו של דבר היא מעדיפה (בהעלם) שהצדק יהיה איתה (ראה ד"ה פדה בשלום תשכ"ב ס"ה, תורת מנחם – סה"מ מלוקט ב ע"ב ז). מה שאין כן על ידי הבירור דתורה, שנעשה בדרך של רוממות וביטול, הדבר המתברר מתבטל לגמרי (ויתירה מזה,

בבירור שעל ידי פנימיות התורה, כאשר מתגלה שמהות העולם הוא אלוקות, כדלקמן).

ט "ענינים אלו כמו שהם בתורה, הם תורה, תורת אמת" כלומר, ב'משקפיים של התורה', "הדברים האסורים וטענות של שקר" יש להם משמעות אחרת, וכגון שכל מציאותם היא אמצעי כדי שיהיה לתורה מה לברר ולהפוך חושך לאור (ראה לקו"ש ח"כ ע' 341 ואילך, אליו ציין רבינו בהערותיו כאן). וזה מה שכתוב בהמשך הסעיף "ולא שיוודת ומתלבשת בענין אחר", וראה במילואים.

טירחא, עד שיקויים היעוד⁸¹ והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך, והביאו⁸² את כל אחיכם גו' מנחה לה' גו' בכלי טהור גו', בקרוב ממש, בימי הגלות האחרונים⁸³, ואחר-כך ומיד ובשלימות בפועל בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

81) ישע"י מט, כג.

82) שם סו, כ.

83) ראה זכחים יט, רע"א. אלא שבפשטות יהיה לעתיד לבוא. ובשלימות.

כאש²⁷ מה אש כו' אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה²⁸, הרי שהתורה היא תמיד במקומה ומדריגתה (דבר ה'), והבירור הוא בדרך ממילא. אלא שאף-על-פי-כן אין זה דומה להבירור שעל-ידי פנימיות התורה, דבהבירור שעל-ידי גליא דתורה הרי זה גופא שהתורה מדברת בנוגע לדברים גשמיים וכו', הרי זה ענין של ירידה²⁹ כביכול, אלא שגם לאחר ירידתה והמשכתה למטה היא תורה, דבר ה' (ולא שיורדת ומתלבשת בענין אחר). מה-שאינ-כן הבירור שעל-ידי פנימיות התורה, מכיון שפנימיות התורה היא אילנא דחיי (שאינה מלוכשת בטוב ורע³⁰), הרי הבירור שנעשה על-ידי זה הוא שלא בדרך התלבשות כלל י'.

תעריב ח"ב ס"ע א"מט "ועם היות הבירור (דשם מ"ה) נעשה בדרך ממילא, מכלי-מקום זהו שנמשך בכדי שיהיה הבירור כו'".
30) אגה"ק סכ"ו.

27) ירמ"י כג, כט.
28) ברכות כב, א.
29) להעיר מתניא פ"ד (ח, ב) "נסעה וירדה גו' עד שנתלבשה בדברים גשמיים כו'". ולהעיר מהמשך

האיברים, עליו להיות מורגש בהם, היינו שירצה שהאיברים יפעלו להשיג את הדבר, ולא די לרצות את הדבר בלבד (ראה ד"ה וקח קרח תרס"ז, סה"מ תרס"ה עמ' רמד ואילך).

וכך הוא בנמשל בנגלה דתורה. העובדה שהוא עוסק בדברים גשמיים היא ירידה לתורה, מאידך אין צורך לשמוע טענות התחתון, להתווכח עמו ולקבל הסכמתו לבירור, אלא הבירור נעשה בדרך ממילא.

יא "פנימיות התורה היא אילנא דחיי (שאינה מלוכשת בטוב ורע)"
אילנא דטוב ורע הוא עץ הדעת, שורש

קליפת נוגה שיש בה גם טוב וגם רע (ראה לקי"א פ"א). מה שאין כן אילנא דחיי (עץ החיים) יש בו רק טוב. נגלה דתורה עוסק בענינים גשמיים (המקבלים חיות מקליפת נוגה) שיש בהם טוב ורע. מה שאין כן פנימיות התורה עוסקת בטוב בלבד.

יב "פנימיות התורה .. שלא בדרך התלבשות כלל"

י "הבירור הוא בדרך ממילא .. זה גופא שהתורה מדברת בנוגע לדברים גשמיים וכו' הרי זה ענין של ירידה"

אמנם נגלה דתורה מדבר על דברים גשמיים, אך הוא מברר אותם בדרך ממילא. וכמשל מלך היוצא מהיכל מלכותו והולך למדינת האויב להלחם בו, בהגיעו נופל על האויב אימה ופחד והוא נס מן המערכה ללא קרב (ראה סה"מ תעריב ח"ב פשע"ז). היציאה של המלך לשדה הקרב היא ירידה מדרגתו כפי שהוא בהיכל מלכותו, אך הבירור עצמו וביטול האויב נעשה בדרך ממילא וללא כל מלחמה (ראה סה"מ תשי"ד עמ' 106).

בכוחות הנפש פעולת נגלה דתורה היא דוגמת הרצון. רצון פועל על האיברים בדרך של שליטה, ואף כאשר הפעולה היא בניגוד לטבע האיברים, אין הוא צריך להתווכח או לשכנע אותם לפעול, אלא הם בטלים אליו מאליהם. וכמו על דרך משל, הרוצה להכניס רגלו למים רותחים, הרי הרגל תשמע מיד לרצון, אף שהוא היפך טבעה והיא תינזק בשל כך. אך עם זאת, כדי שהרצון יפעיל את

סיכום: ה"פדה בשלום" במלחמת דוד ובגאולת אדמו"ר הזקן באה על-ידי תפילה (מלחמה), שכן גם עסק התורה ומצוותיה הוא ביטול דמסירות-נפש ממש, ובפרט תפילה הצריכה להיות כעבדא קמי מריה, ולפיכך גם תפלה קשורה עם פדה בשלום.

יו"ד) ועל-פי כל הנ"ל יובן זה שדוקא על-ידי העבודה עתה בהזמן דעקבתא דמשיחא כאשר החושך יכסה ארץ⁶⁹ באים להגילויים של הגאולה העתידה. כי דוקא בזמן זה, כשצריך להתעסק עם ניצוצי קדושה שנפלו למקום בלתי טהור, וצריך להפך מרירו למיתקא (מר למתוק) וחשוכא לנהורא (וחושך לאור), ועד שמזמן לזמן יוצאים מן הד' אמות של תורה, או מן הד' אמות של תפלה, לצאת מבית הכנסת ומבית המדרש, ובלשון השולחן-ערוך הנהג בהם מנהג דרך ארץ⁷⁰, מכל-מקום על-ידי העבודה עכשיו דוקא מביאים את הגאולה העתידה, דאז יקויים מה שכתוב⁷¹ ואתם תלוקטו לאחד אחד, כל אחד ואחד מישאל וכל ישראל, וכספם וזהבם אתם⁷², עם כל ניצוצות הקדושה השייכים להם וגם הנמצאים בכספם וזהבם כפשוטם. לפי שבעבודה זו בזמן הגלות ישנו ענין המסירות-נפש בתכלית. וכידוע תורת רבינו הזקן (ובארוכה במאמרי נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷³) על הפסוק⁷⁴ והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, שהענוה דמשה (משה אמת ותורתו אמת⁷⁵) היתה במיוחד בקשר לדרא דעקבתא דמשיחא, בראותו את המסירות-נפש שלהם בקיום התורה ומצוות בענין אל יתבייש מפני המלעיגים⁷⁶ וכו' וכיוצא בזה.

סיכום: על ידי העבודה בעקבתא דמשיחא באים להגילויים דגאולה העתידה, כי בעבודה זו ישנו ענין המסירות-נפש בתכלית. ולכן הענווה של משה היתה במיוחד מדור זה.

וזה מביא לקיום היעור ויספו ענוים בה' שמחה⁷⁷, שמחת עולם על ראשם⁷⁸, שמחת הגאולה האמיתית והשלימה, הבאה במיוחד על-ידי הפצת המעיונות חוצה⁷⁹, ובאופן של נגאלין מיד⁸⁰ ובאופן דפדה בשלום, בלי שום

69) ישע"י ס, ב.
70) ברכות לה, ב. וראה שו"ע או"ח רסקנ"ה.
71) ישע"י כז, יב.
72) שם ס, ט.
73) סה"מ קונטרסים ח"א נג, ב ואילך. וראה גם-כן סה"מ עט"ת ע' תסד. ובכ"מ.
74) בהעלותך יב, ג.
75) תנחומא קרח יא. וראה ב"ב עד, א. וש"נ.
76) ראה טור ורמ"א או"ח בתחלתו. שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ב ס"א ס"ג. מהדו"ק שם ס"א.
77) ישע"י כט, יט. וראה ד"ה ויהיו חיי שרה גו' שנה זו - תשמ"א (לעיל ח"א ע' רפ ואילך).
78) שם לה, י, נא, יא.
79) אגרת הבעש"ט הידועה - נדפסה בכתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.
80) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

סיכום: הביורור של נגלה דתורה הוא על-ידי שהתורה התלכשה בדברים גשמיים, ואילו הביורור של פנימיות התורה הוא שלא בדרך התלכשות כלל.

ד) ואולי יש להוסיף בהחילוק שבין גליא דתורה לפנימיות התורה, דאמיתית הענין דמנוחה ושלום הוא דוקא בפנימיות התורה, הוא לא רק בענין הביורורים שעל-ידי לימוד התורה, אלא גם בלימוד התורה גופא. דהלימוד בנגלה דתורה הוא באופן דקושיות ותיורצים, שבתחלה קא סלקא דעתך (עולה על דעתך) שהסברא היא כך וכך, ואחר-כך מגיעים להבנה עמוקה יותר ושוללים את הסברא הקודמת, ועד שאומרים עליה כדוּתא היא³¹ (בדויה היא). דשליטת סברא הקודמת הוא ענין "דם לרוב שפכת" (שנאמר גבי דוד³²) כמו שהוא בעולם השכל. ואמיתית ענין השלום הוא דוקא בפנימיות התורה, דלית תמן (שאינן שם) לא קושיא ולא מחלוקת³³. ויש לומר, דחילוק זה שבין גליא דתורה לפנימיות התורה שבאופן הלימוד גופא, היא הסיבה להחילוק שביניהם בענין הביורור שעל ידם, דכל פועל פועל בדוגמתו, ולכן, דוקא פנימיות התורה, שבה עצמה לית תמן לא קושיא ולא מחלוקת, גם הביורור שעל ידה הוא בדרך שלום ומנוחה.

סיכום: גם באופן הלימוד, אמיתית המנוחה והשלום היא בפנימיות התורה. שכן נגלה דתורה הוא בדרך קושיות ותיורצים (מלחמה), מה-שאינן-כן פנימיות התורה (שלום), וזוהו נובע החילוק ביניהם באופני הביורור (הנ"ל).

31) פסחים יא, א. וש"נ. וראה לעיל הערה 25.
32) דברי הימים א כב, ח.
33) זח"ג קכד, ב (ברע"מ), הובא ונתבאר באגה"ק שם.

ט) ועל-פי הנ"ל יש לבאר גם הא דאיתא (המובא) בירושלמי⁵⁹ על הפסוק פדה בשלום נפשי גוי' כי ברבים היו עמדי, דקאי על אנשי אבשלום שהתפללו לשלומו של דוד. דלכאורה, הרי מבואר לעיל דפדי'ה בשלום הוא בתורה דוקא מה-שאינן-כן תפלה היא בדרך מלחמה, ותפלתם של אנשי אבשלום היתה בנוגע למלחמת אבשלום. ועל דרך זה צריך להבין בהקשר של הגאולה די"ט כסלו עם הפסוק פדה בשלום, הרי הגאולה דאדמו"ר הזקן היתה (כפי שכותב באגה"ק שלו⁶⁰) כשקריתי בספר תהלים, דענינה של אמירת תהלים (אף-על-פי שספר תהלים הוא מכ"ד ספרים דתנ"ך, תורה) הוא תפלה, ובלשון הכתוב⁶¹ נעים זמירות ישראל (דזמירות שייכים לתפלה⁶²), ובפרט על-פי הידוע מסיפורי רבותינו נשיאינו שגאולת אדמו"ר הזקן באה על-ידי התפלות דתלמידיו וחסידיו וכל ההולכים בעקבותיו, וגאולה זו שבאה על-ידי תפלה, שעת צלותא שעת קרבא, באה באמירת הפסוק פדה בשלום. ויש לומר הביאור בזה, דכיון שעסק התורה ומצוות הוא עין מסירות-נפש ממש (כמובא לעיל מתניא), לכן, גם תפלה⁶³ קשורה עם פדה בשלום. ויש לומר, שאדרבה, ענין המסירות-נפש הוא בתפלה יותר מבתורה. כי זה שעסק התורה הוא מסירות-נפש ממש, הרי הרגש זה דמסירות-נפש צריך להיות "קודם שיתחיל ללמוד" נוכשלומד הרבה שעות רצופות יש לו להתבונן בזה בכל שעה ושעה⁶⁴, אבל בעת הלימוד, כשהוא עוסק בהבנת והשגת הענין שלומד, אינו מרגיש הביטול דמסירות-נפש. ואדרבא מאן מלכא רבנן⁶⁵ (מיהו מלך? חכמים) ואורייתא הוא דקא מרתחא ליה⁶⁶ (והתורה היא שמרתיחה אותו)², מה-שאינן-כן בתפלה, צריך להיות כעבדא קמי מרי'ה (כעבד בפני אדונו)⁶⁷, תכלית הביטול⁶⁸ (ביטול דמסירות-נפש).

59) סוטה פ"א ה"ח. וראה ג"כ פרש"י עה"פ.
פרש"י ד"ה כי ברבים – ברכות ת, רע"א.
60) נסמן לעיל הערה 47.
61) שמואל"ב כג, א.
62) ולהעיר ממה שנאמר זמירות היו לי חקין.
ובתניא קו"א ד"ה זמירות קרית להו כו'. לקו"ת במדבר יח, א ואילך. ועוד.
63) משא"כ תפלה מצד עצמה.
64) תניא פמ"א (נח, ב).
65) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב.
66) תענית ד, רע"א.
67) שבת י"ד, א.
68) מה-שאינן-כן בתורה, הרי אדרבה – לימוד התורה צריך להיות באופן ד"כל עצמותי תאמנה" (ראה עירובין נד, א. תניא פל"ז – מז, א).

ל "אורייתא הוא דקא מרתחא ליה" שיש לו רוחב לב מתוך תורתו, ומשים ללבו יותר משאר בני אדם, וקא משמע לן דחייבין לדונו לכף זכות" (תענית ד, רע"א).

הכוח לברר "שלא בדרך התלכשות כלל" הוא בגלל בחינת האור המאיר על ידה. דלגבי אור זה מהותו של העולם היא אלוקות, ולכן עצם ההתעסקות בפנימיות התורה פועל את השינוי בעולם. וראה הביאור בזה עוד לקמן סעיף ו' ובביאור יו.

וראה ד"ה פדה בשלום תשכ"ז (סי"ב, תורת מנחם - סה"מ מלוקט ב עמ' קכה) "דוהו שירידת הגשמים שנמשכה על-ידי רשב"י היתה לא על-ידי ציווי אלא על-ידי אמירת תורה, כי ענין הציווי שייך

דוקא כשזה שמצוים לו הוא מציאות נבדל מהמצוה, דמזה מובן דהפעולות בגילוי שנעשו על-ידי ציווי הצדיקים (כמו רבי פנחס בן יאיר שצוה להגהר שיחלוק את מימיו) .. הוא מפני שהעולם (בהרגשתו) הוא מציאות לעצמו. ועל-פי זה יש לומר, שעל-ידי שרשב"י אמר דרוש בפנימיות התורה, נמשך גילוי העצמות, דאמיתית המצאו יתברך היא המציאות דכל הנמצאים, ולכן על-ידי אמירת הדרוש ירדו הגשמים מעצמם, בלי ציווי".

ה) והנה גם בפנימיות התורה גופא יש שני אופנים בכללות. כמו שנתלבשה בהבנת והשגת השכל, דבחינה זו שבפנימיות התורה ישנה גם עכשיו, וכמו שהיא בבחינת ראייה (למעלה מהבנה והשגה), שבחינה זו תהי' לעתיד-לבוא, כידוע⁵⁴ שמשיח ילמד (פנימיות) התורה לכל ישראל באופן דראייה. וההפרש שבין השגה לראייה הוא, דבהשגה, גם כשהיא בהתאמתות, אפשר שעל-ידי קושיא יהי' אצלו שינוי או חלישות על-כל-פנים. מה-שאיין-כן בראייה, גם כשיקשו לו קושיות הכי חזקות, לא יהי' אצלו שום ספק במה שראה. והטעם לזה הוא, כי כשאדם משיג בשכלו איזה דבר, הרי זהו דבר נוסף עליו, מה-שאיין-כן כשהוא רואה איזה דבר, הדבר נחקק בפנימיותו וכאילו שנעשה חלק מעצמותו ולכן אין שייך בזה שינוי י'. ואם-כן בלימוד פנימיות התורה בבחינת ראייה, ישנו אמיתית ענין השלום.

סיכום: בפנימיות התורה גופא שני אופנים, השגה וראייה. השגה היא דבר נוסף על האדם ותתכן בה חלישות, ואילו ראייה נחקקת בפנימיותו ואין בה שינוי.

ו) ועל-פי כל הנ"ל יש לבאר, דהגם שענין פדה בשלום הי' גם בימי שלמה, מכל-מקום, השלימות שבזה יהי' בימות המשיח, ובימות המשיח גופא בתקופה הב', דיש לומר, שג' דרגות אלו בשלום (בימי שלמה, בתקופה הא' דימות המשיח ובתקופה הב') הם דוגמת ג' הדרגות הנ"ל שבתורה. והענין הוא, דזה שמלכת שבא שמעה את שמע שלמה הוא על-ידי ששמו (דשם הוא הארה י') נמשך ונתפשט למרחקים עד לארץ שבא, ששלמה עצמו הי' במקומו והשם שלו (שמע שלמה) נמשך והגיע לשבא, וכל מה שההמשכה נמשכה למקום רחוק יותר היא מתקטנת יותר. ועל דרך זה גם בנוגע להבירור גופא, דגם לאחרי שמלכת שבא שמעה את שמע שלמה, הוצרך להיות ותבוא ירושלמה⁵⁵ (שההליכה משבא לירושלים לוקח

דמסירות-נפש הם ענין אחד. ועל דרך הידוע⁵⁶ בענין היראה, דכיון שיראה היא ביטול (שלילת המציאות), לכן כל הדרגות שביראה הן יראה אחת, על דרך זה יש לומר בענין הביטול דמסירות-נפש. ואדרבא, כיון שהביטול דמסירות-נפש הוא מצד כללות ועצם הנפש, ודלא כהביטול דיראה שהיא רק מדה אחת, הרי ענין זה [שכל הדרגות הם ענין אחד] במסירות-נפש הוא עוד יותר מאשר ביראה כס'. ויובן זה על-פי משל ממלכותא דארעא⁵⁶, שכשאדם נכנס לצבא (אף שעדיין לא שירת בהצבא, ועל-אחת-כמה-וכמה שלא הי' במלחמה) הוא מוסר את עצמו לגמרי און ווערט אויס בעל הבית אויף זיך (וחדל להיות בעל-הבית על עצמו). דכמו-כן הוא בצבא הרוחני, שישאל הם צבאות הוי"ה⁵⁷, דזה שכל אחד מישראל יש לו קבלת-עול [כפתגם הידוע⁵⁸ אַ איד איז אַ קבלת-עול'ניק (יהודי הוא בעל קבלת-עול)], שבזה הוא נכנס לצבאות השם, הרי על-ידי זה הוא מוסר את עצמו לגמרי לאלקות, ומסירה זו היא קשורה ומאיר בה המסירות-נפש שמצד יחידה בדרגה הכי נעלית.

סיכום: כשם שכל הדרגות ביראה הן יראה אחת, כך כל הדרגות דמסירות-נפש הן ענין אחד.

(55) ראה תו"א קיד, ד. לקו"ת ראה לא, א. ביאורי הוזהר לאדמו"ר האמצעי פא, א"ב. ביאורי הוזהר להצ"צ ע' תכג. קונטרס העבודה פ"ג (ע' 18).
(56) שהיא כעין מלכותא דרקיעא – ברכות נח, א.
(57) כמו שנקראו מעת יציאתם ממצרים – בא יב, מא.
(58) ראה סה"מ תש"ד ע' 5.

והיינו שהמסירות-נפש דיחידה היא במצב גלוי ומשפיע על כל מציאותו. ואם-כן טעון ביאור היאך ניתן לקשור בינה לבין עבודה שיש בה מסירות-נפש בהנלם ולא התפשטה והשפיעה על כל מציאותו.

אמנם "ענין זה במסירות-נפש הוא עוד יותר מאשר ביראה", שכן ביראה יש חילוק בין דרגה לדרגה בכמות הביטול, ואילו במסירות-נפש, להיותה תנועה בלתי מוגבלת "מצד כללות ועצם הנפש", גם בדרגות התחתונות שלה היא מקיפה את כל מציאותו, וההבדל ביניהן הוא רק עד כמה מתגלה בו המסירות-נפש. והיינו שבכח אין חילוק בין הדרגה התחתונה שבה לדרגה העליונה אפילו בכמות. וראה במילואים בעומק יותר.

כמו "כיון שיראה היא ביטול (שלילת המציאות), לכן כל הדרגות שביראה הן יראה אחת.. ענין זה במסירות-נפש הוא עוד יותר מאשר ביראה"

כלומר, בתנועה חיובית כמו אהבה יכולים להיות סוגים שונים של אהבה, אהבה כמים, כרשפי אש וכו'. אך ביטול הוא תנועה שלילית - העדר, ולכן אין בו חילוקים וסוגים שונים. הבדלי הדרגות הקיימים בין אדם לחבירו בענין

(34) לקו"ת צו יז, א"ב. שער האמונה פ"ס. סד"ה אשר לא האמנתי לדברים עד אשר באתי" (מלכים"א יו"ד, ז).

(35) אבל קודם שבאה – לא הי' בה הביטול. ועד

יג "הדבר נחקק בפנימיותו" יד "שם הוא הארה" כהלשון השגור בפי כל (כדי לדחות כל ערעור): "אני בעצמי ראיתי" (ראה ד"ה פדה בשלום תשי"ג, לקיש ח"י עמ' 121), כיון שהמראה מתעצם באדם לגמרי.

יד "שם הוא הארה" "שם האדם אינו נוגע לעצם האדם כי אם הוא בכדי שיפנה לוולתו, אבל בינו לבין עצמו אינו צריך לשם כלל" (סד"מ תרנ"ה: ע' תכז).

משך זמן וטרחא כו'), ורק אז נעשה הבירור (בדוגמת הבירור שעל-ידי גליא תורה). מה-שאינ-כן הבירור שיהיה בימות המשיח, כיון שאז³⁶ יהיה הגילוי דאור אין-סוף הבלי גבול שקודם הצמצום, דאור זה הוא בכל מקום בשוה³⁷, לכן יהיה אז הבירור (לא באופן של המשכת וירידת האור למטה, והעלאת המתברר למעלה, כי אם) שהאור כמו שהוא יאיר בכל מקום³⁸, שלכן אז³⁸ אהפוך אל עמים (כמו שהם במציאותם ובמקומם) גו' כולם גו' לעבדו שכס אחד.

אלא שבזה גופא יש חילוק בין תקופה ראשונה לתקופה השנייה. דבתקופה הראשונה לא יהי' חידוש במעשה בראשית, הגילוי אלקות שיהיה בהעולם יהיה מצד גילוי אור אין-סוף הבלי גבול שמאיר בכל מקום³⁹, אבל

36) גם בתקופה הראשונה – ראה בארוכה ד"ה והי' עקב ה'תשכ"ז (לקמן ח"ד ע' קצג) סעיף ז, שיש לומר שהחידוש בתקופה השנייה הוא שאז יהיה גילוי אור חדש שלא האיר קודם הצמצום, אבל הגילוי דאור אין-סוף שהאיר קודם הצמצום יהיה

גם בתקופה הראשונה.

37) ראה המשך תרס"ו ע' כג. ובכ"מ.

38) צפני' ג, ט. רמב"ם הל' מלכים ספ"א – ומדבר שם בתקופה הראשונה (ראה שם ה"ג).

טו "שמו נמשך ונתפשט למרחקים . . האור כמו שהוא יאיר בכל מקום"

לגבי האור שהאיר בימי שלמה, האור והעולם הם ב' דברים, ומשום כך הבירור נעשה על ידי שהם מתקרבים האחד לשני. האור צריך לירד ולהתלבש בדברים גשמיים (ראה ביאור י בענין הירידה של הרצון, שצריך לרצות שהאיברים יפעלו), והעולם צריך להתעלות ולהתבטל כדי להיות בהתאם אליו (ובמשל הרצון והאיברים, כשמכניס גלגל למים רותחים צריך לבטל טבעו האישי כלפי הרצון, ואם-כן אין העליון חודר "במציאותו ובמקומו" של התחתון). אך לגבי האור דלעתיד לבוא, האור והעולם הם דבר אחד, שכן האור הוא המהות של העולם, ומשום כך בירור העולם יהיה באופן שהאור ישאר בדרגתו והעולם ישאר במציאותו ובמקומו.

המשל על זה הוא מהחיות שבגוף. מצד א' היא גבוהה משאר הכוחות, מאידך היא נמצאת

בכל הגוף ובאופן פנימי (שהרי היא חיותו). הסיבה לכך היא, שהחיות והגוף אינם שני דברים שהאחד שורה בזולתו, אלא החיות היא המהות של הגוף. כלומר, הדם, בשר ועצמות הופכים על-ידי החיות למציאות חדשה של אדם (בשונה מכוונות הפנימיים שאמנם הצטמצמו והתקבלו באיברים, אך לא הפכו להיות מהותם). ומכיון שהיא המהות, בודאי שהיא תימצא בכל מקום בגוף ובפנימיות (ליתר הרחבה ראה ד"ה פדה בשלום ד"ה להבין ענין נרות תנוכה תשכ"ו, וביאורינו שם).

טז "אור אין סוף הבלי גבול שמאיר בכל מקום"

כלומר, אור הבלי גבול מאיר בכל מקום כבר עתה, דלית אתר פנוי מניה', אלא דלעתיד לבוא הוא יהיה בגילוי. והו' הדיוק בלשון הכתוב "ונגלה כבוד ה'" ולא יתפשט כבוד ה' (ראה ד"ה

להבין ענין אור א"ס תרכ"ז פ"ב, המשך וכנה תרל"ז פ"ק).

ויתירה מזו, שגם ההכנה והשגה דתורה היא על-ידי הענין דהקדמת נעשה לנשמע כמו שכתוב⁵¹ תומת ישרים תנחם⁵² כ', דענין הקדמת נעשה לנשמע הוא הביטול לבעל הרצון (שלמעלה מהביטול להרצון)⁵³ כ', דביטול זה בא מעצם הנשמה (שלמעלה מהגילויים דהנשמה), בחינת יחידה.

סיכום: כל הדרגות בפדיה (גם בדרך מלחמה) קשורות עם הפדיה בשלום בתכלית השלימות דלעתיד. שכן פדיה בשלום ענינה בעבודת האדם מסירות-נפש דיחידה, והיא נמצאת בהעלם בכל עבודה דתורה ומצוות.

והגם דענין המסירות-נפש המבואר במאמר הנ"ל דבעל הגאולה הוא שנתבטלו כל רצונותיו (ועד שכל הענינים הם בהשתוות)⁵⁴ ובאופן זה דווקא הוא ענין פדה בשלום בעבודת האדם כ', יש לומר, שכל הדרגות

51) משלי יא, ג.

52) שבת פה, א.

53) סה"מ ה'תש"ט ע' 148 ואילך. ובכ"מ.

54) ראה בארוכה ד"ה פדה בשלום בשערי תשובה שם פ"ח (נג, ג ואילך).

כו "הביטול לבעל הרצון (שלמעלה מהביטול להרצון)"

הביטול לרצון הוא "קבלת עול מצוות, שיעשה כל מה שנצטווה". ואילו לבעל הרצון "הביטול דקבלת עול מלכות שמים, הוא בהאדם עצמו, שכל מציאותו הוא זה שהוא עבדו של המלך" (ד"ה בחדוש השלישי תשכ"ט ס"ח, תורת מנחם סה"מ מלוקט ג, עמ' דש). ולכן "עוד קודם שידע מה יהיו עניני הגזירה והציוויים, מכל מקום לגודל הקבלת עול מוסר עצמו לקיים כפי מה שיהיה הציווי אחר כך" (ראה סה"מ תש"ט עמ' 148).

כז "שנתבטלו כל רצונותיו (ועד שכל הענינים הם בהשתוות)"

כלומר, לעיל הוסבר שבכל עבודה יש בהנלם מסירות נפש דיחידה, אבל במאמר הנ"ל עוסק בדרגה גבוהה של מסירות-נפש - "שכל הענינים הם בהשתוות", היינו שאין לו חפץ ורצון בתענוגי עולם הזה כלל, ובהעדרם לא יצטרך כלל, מפני שהוא עצמו נהפך לטוב.

ועל דרך זה הרצון האמיתי של כל יהודי למסור נפשו במסירות נפש אמיתית ללא כל חשבות, ומשום כך גם כאשר מוסר נפשו באופן שבחינוניות ניתן לחשוב שהיא מסירות נפש שעל פי חשבון, בפנימיות זוהי מסירות נפש אמיתית (לקריש ח"כ עמ' 77). ואפשר דזו הכוונה גם כאן.

כו "הקדמת נעשה לנשמע כמו שכתוב תומת ישרים תנחם"

הגמרא מספרת (שבת פה, ב) שמין טען לרבא: עם פויו ונמהר אתם, שהקדמתם פיהם לאזניכם. שכן, עוד קודם ששמעתם התורה היאך היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה, קבלתם עליכם לקיימה. ענה לו רבא: אנחנו אשר התהלכנו עם ה' בתום לב, נאמר אודותינו "תומת ישרים תנחם" - תמימות הישרים תנהיגם. ואילו אותם הבאים על ה' בעלילות, נאמר אודותם "וסלף בוגדים ישדם" - עקמומית הבוגדים תשודד מהם נפשותם.

דיחידה דווקא. ועל-פי זה יובן הקשר דפדי'ה שבדרך מלחמה [העבודה שמצד ח'יה, ולמטה יותר העבודה שמצד נפש, רוח, נשמה] לפדה בשלום נפשי (יחידה), כי בכל עבודה ועבודה יש בה (בהעלם) המסירות-נפש שמצד יחידה. וכדאיאת בתניא⁴⁹ דעסק התורה והמצוות והתפלה הוא ענין מסירות-נפש ממש⁵⁰. דכיון שאמיתית הענין דמסירות-נפש (מסירות-נפש ממש) הוא המסירות-נפש שמצד יחידה⁵¹, הרי נמצא, שבכל ענין דתורה ומצוות [אפילו הענינים הפשוטים דתורה ומצוות שאלמלא ניתנה תורה (חס ושלום) היו למדים אותם מבהמת הארץ⁵²] יש כח המסירות-נפש דיחידה⁵³.

(49) פמ"א (נח, א).

(50) איוב לה, יא. עירובין ק, ב.

באופן שאינו יכול להיות נפרד מהקב"ה חס ושלום, דהיינו שלא קיימת אפשרות שאינה אלוקות, ולפיכך על-ידי גילוי בחינה זו נפש הבהמית בטלה לגמרי – פדיה בשלום (ד"ה פדה בשלום תש"ט סעיף ג'ד).

כגון "עסק התורה והמצוות ותפלה הוא ענין מסירות נפש ממש"

מסירת נפש משמעותה מסירת הרצון, כמו שכתוב (ירמיה טו) "אין נפשי אל העם הזה", ופרש"י "נפשי - רצוני". היינו למסור הרצון האישי לה'. נמצא שבכל כפיה שיהודי כופה רצונו לקב"ה, נעשה ענין של מסירות נפש. ובכל עבודה יש כפיה לקב"ה, כמבואר בתניא (לקריא פט"ו) ש"גם אם הוא מתמיד בלמודו בטבעו, אף-על-פי-כן אוהב את גופו יותר בטבעו" (ראה תרי"מ תש"ז עמ' 183, תשמ"ג עמ' 2048, תשמ"ה עמ' 2281, תנש"א ב עמ' 60).

כך "אמיתית הענין דמסירות-נפש .. הוא המסירות-נפש שמצד יחידה"

המסירות-נפש שמצד נפש, רוח, נפש, וחייה היא באופן שרוצה למסור נפשו עבור הו"ה (נפש, רוח, נשמה – רצון שעל-פי טעם ודעת, חיה – רצון שלמעלה מטעם), מה-

שאינ-כן המסירות-נפש שמצד יחידה היא באופן שאינו יכול להיות נפרד חס ושלום. וכיון שמסירות-נפש הוא ענין הביטול, ויתור על עצמו, לפיכך אמיתית ענין המסירות-נפש היא ביחידה דווקא, כי אמיתית ענין הביטול היא כשהמסירות-נפש לא מצד הרצון (מציאות) שלו אלא מצד האלקות (ד"ה פדה בשלום תש"ט שם).

כה "בכל ענין דתורה ומצוות [אפילו .. למדים אותם מבהמת הארץ] יש כח המסירות-נפש דיחידה"
כגון "צניעות מחתול, גזל מנמלה וכו'" (עירובין ק, ב), היינו מצוות המובנות בשכל ואינן זקוקות לקבלת-עול, מכל-מקום גם בקיומן יש את כח המסירות נפש דיחידה.

במקום אחר מבאר רבינו "דהטעם האמיתי לזה שיש-אל מקיים מצוה (גם כשאין לו חיות בזה) הוא, מפני שכל אחד משרא"ל בעצם מהותו הוא רוצה לעשות כל מה שהוא רצון ה'. דרצון זה שמצד עצם הנשמה הוא הסיבה האמיתית לזה שרוצה בגילוי לעשות את המצוה, אלא שברצון הגלוי שלו אינו נרגש שסיבתו הוא הרצון שמצד עצם הנשמה, ולכן נדמה לו שקיים המצוה שלו הוא מפני ההרגל, או בשביל איזו פניה" (ד"ה אלה תולדות נח תנש"א ס"ד).

לא מצד העולם גופא, מכיון שעולם כמנהגו נוהג. ולכן יהיה אז הגילוי דהנבראים (והביטול שלהם) כמו דבר נוסף על מציאותם. [ועל דרך³⁹ ההבנה וההשגה דפנימיות התורה, שהיא כמו דבר נוסף על האדם, שלכן שייך בזה שינוי או חלישות על-כל-פנים, כנ"ל]. מה-שאינ-כן בתקופה השנייה דימות המשיח שיהיה שינוי וחידוש במעשה בראשית, יש לומר, שהגילוי בעולם (והביטול בהנבראים) יהיה גם מצד טבע וגדר העולם גופא י'.

סיכום: ג' הדרגות בשלום (בימי שלמה, בתקופה הא' דימות המשיח ובתקופה הב'). הם דוגמת ג' הדרגות שבתורה (גליא דתורה וב' אופנים בפנימיות התורה – השגה וראייה). בימי שלמה המשכה נמשכה למרחוק והתמעטה, וכמורכב התחנות התברר רק לאחר שהתעלה (דוגמת נגלה), ואילו בימות המשיח יהיה גילוי נעלה כך שהאור כמו שהוא יאיר בכל מקום בשוב, ובירור התחנות יהיה כפי שהוא במציאותו ובמקומו. אלא שבתקופה הא' יהיה הגילוי מצד האור וכדבר נוסף בעולם (דוגמת השגה), ובתקופה הב' יהיה הגילוי מצד טבע וגדר העולם עצמו (דוגמת ראייה).

ז) והנה ג' פירושים (והדרגות) הנ"ל דפדה בשלום נפשי, כיון שכל הפירושים הם באותו הפסוק, הם שייכים זה לזה⁴⁰, ובאים בהמשך אחד. דנוסף על זה שכל הדרגות הם תורה י"י [נדכמו שבתפלה, גם התפלה דשבת, עם היות שהבירור דשבת הוא בדרך מנוחה⁴¹, מכל-מקום, גם התפלה דשבת

39) אבל באופן נעלה יותר. כי גם בתקופה הראשונה, כיון שיהיה אז גילוי אור אין-סוף הבלי גבול – יהיה גם ראייה באלקות [ראה בארוכה ד"ה ונחה גו' ה'תשכ"ה (לקמן ח"ד ע' קצב ואילך) דענין ההשגה הוא מצד אור הקו, וענין הראייה הוא מצד אור אין-סוף הבלי גבול דקודם הצמצום], אלא

שכיון דוראו כל בשר אז יהיה על-ידי הגילוי דאור אין-סוף ולא מצד הבשר – הרי זה דוגמת ענין ההשגה שהיא בדרך הוספה וחידוש. 40) ראה לקרי"ש ח"ג ע' 782. ועוד. 41) המשך פדה בשלום תרנ"ט (ע' קסב-קסג) ותש"ד (פ"ט – ע' 107). ובכ"מ.

זו בתקופה הראשונה הגילוי יהיה מצד גילוי אור אין-סוף הבלי גבול, בתקופה השנייה הגילוי יהיה גם מצד טבע וגדר העולם גופא

הגילוי בתקופה הראשונה הוא בדוגמת פעולת החיות בגוף (כנ"ל), החיות היא מהות הגוף, והגוף עצמו חי, אך סוף-סוף הגוף חי מצד הנפש ולא מצד עצמו, שכן טבע הגוף מצד עצמו להיות דומם. וגם אחרי שהחיות מחיה את הגוף, הרי היא "כמו דבר נוסף עליו",

שכן היא רק המהות הפנימית שלו, אך היא איננה מציאותו החיצונית. אך בתקופה השנייה תתגלה דרגה אלוקית שאינה מוגדרת בשום גדר, ומשום כך שייכת היא לכל, ואין דבר שאינו היא, והיא העולם עצמו (ראה בארוכה ד"ה לבין עין גרות חוכה תשכ"ז ס"ט, ובביאורינו שם).

יה "שב"ל הדרגות הם תורה" כלומר, בשונה מתפילה, תורה היא דבר ה' ואיננה מתלבשת בענין אחר (כדלעיל ס"ב).

ענינה הוא תפלה, על דרך זה הוא גם בנוגע לתורה, שגם גליא תורה שבבחינת התלבשות, ענינה הוא תורה, הנה כל הדרגות תורה הם ענין אחד⁴², תורה אחת י^ט. שלכן, על-ידי לימוד התורה עכשיו (גם הלימוד דנגלה שבתורה) יזכו לתורתו של משיח דבחי' ראיה, כידוע בענין ותלמודו⁴³ בידו⁴⁴ כ.

סיכום: ג' הפירושים והדרגות ב"פדה בשלום" שייכים זה לזה, כי התורה היא תורה אחת.

42) להעיר מהמשך תעריב ח"ב פס"א ואילך.
43) פסחים נ, א. וש"נ.

44) ראה לקו"ת (תודיע כג, א. ובכ"מ) בפירוש מאמר חז"ל הנ"ל, שעל-ידי הלימוד בעולם הזה זוכה ללמוד גם כן בגן-עדן כו". ועל-פי מה שכתוב

בתניא פל"ד ש"תכלית השלימות הזה של ימות המשיח ותחיית המתים כו' תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות כו" – יש לומר, שעל דרך זה הוא גם בנוגע לתורתו של משיח, שההכנה לזה והכלי הוא לימוד פנימיות התורה במשך זמן הגלות.

יט "כל הדרגות תורה הם .. תורה אחת" גם כאשר התורה יורדת ועוסקת בענינים נמוכים, זהו רק 'אופן ההיצא' שלה, ולא שהיא נושאת בקרבה חלק מצומצם של תורת ה'. שכן מהותה היא תורת ה' בדרגה הכי עליונה. וכמו שכתוב "אנכי - אנא נפשי כתבית יבית", היינו שבתוך עשרת הדברות ("אנכי") שעסקו בדברים גשמיים היה גילוי פנימיות ועצמיות אין-סוף. וכך הוא גם בלימוד התורה שלנו, שלפיכך הנוסח בברכת התורה הוא "נתן לנו את תורתו", הקב"ה נתן לנו את התורה שלו ולא תורה מוגבלת (ראה לקו"ת ח"ג עמ' 904 ואילך. מחשבת החסידות ח"א עמ' 156 ואילך).

דוגמה לכך מקו האמצעי (והרי התורה היא בקו האמצעי), שמתחילת המשכתו עד סיומו הוא כדבר אחד ממש (הכולל את הספירות: דעת, תפארת, יסוד, מלכות). שכן כדי שיהיו רחמים (תפארת), מוכרח שתהיה דעת, שענינה הולדת רגש כלפי הזולת. מה-שאי-י-כן בשאר הקוים כמו קו הימין (הכולל את הספירות: חכמה, חסד, נצח). יכול איש חסדן לעשות חסד גם ללא חכמה. כמו כן, קו האמצעי כולל את שאר הקוים, שהרי רחמים כוללים את חסד וגבורה (ראה בארוכה ד"ה וכל אדם לא יהיה באוהל מועד,

ובביאוריו שם), והטעם לזה הוא מפני שרשו הוא בנקודה המופשטת מקיים, שאינה מחלקת אלא כוללת הכל (ראה סה"מ תעריב ח"ב סעיף שכב).

כ "בידוע בענין ותלמודו בידו" איתא בגמרא (פסחים ג, א) שבשמים אומרים "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", ונשאלת השאלה, לימוד התורה קיים בכל העולמות, אולם בכל עולם הוא בהתאם למושגים שלו. בעולם הזה הלימוד הוא בענינים גשמיים ובעולמות עליונים הלימוד הוא בענינים רוחניים. אם כן מה יועיל "תלמודו" שלמד בעולם הזה שעסק בענינים גשמיים, ללימוד למעלה שהוא בענינים רוחניים?

ההסבר לכך, שהתורה היא 'אחת', ולפיכך בתורה שאדם לומד בעולם הזה מלוכשות בעולם כל הדרגות הכי גבוהות שבתורה, וכשבא לעולמות עליונים "תלמודו בידו" מתגלות לו הדרגות הגבוהות שהיו בעולם בתלמודו למטה (ראה גם לקו"ת בהר מ א"ג).

ועל דרך זה הוא בלימוד התורה בזמן הזה כהכנה לתורתו של משיח, שגם בלימוד הנגלה מלוכשת בעולם תורתו של משיח שבבחינת ראיה.

ח) ואולי יש לומר בעומק יותר, שגם הדרגה דפדי'ה שבדרך מלחמה, כיון שנקראת בשם פדי'ה, היא שייכת לפדי'ה בשלום (עד לדרגה הכי נעלית שתהיה בימות המשיח בתקופה השנייה). ובלשון חז"ל⁴⁵ מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא, כיון⁴⁶ דשם גאולה עלה כ^א. ועל-פי זה יש לבאר יותר הקשר של הגאולה דיו"ד כסלו וי"ט כסלו עם הפסוק פדה בשלום נפשי⁴⁷, דלכאורה, הרי ידוע מהלך הענינים בגאולת אדמו"ר הזקן, ועל דרך זה בגאולת אדמו"ר האמצעי, שהיו ענינים של אתכפאי, השתדלות וכיוצא בזה, היינו ענינים של מלחמה, ומקשרים זה עם הפסוק פדה בשלום נפשי שקאי (שמתייחס) (כמו שמבאר אדמו"ר האמצעי בדרוש הנ"ל) על פדי'ה בשלום כמו שהיא בתכלית השלימות. ויש לומר הביאור בזה, דכל הדרגות שבפדי'ה קשורות עם הפדי'ה בשלום בתכלית השלימות שתהיה לעתיד-לבוא. ויובן זה על-פי מה שמבאר בעל הגאולה בהמאמר⁴⁸ דענין פדה בשלום נפשי בעבודת האדם [שהפדי'ה דנפש האלקית מהגלות דנפש הבהמית היא באופן שלום, שנפש הבהמית אינה מנגדת כלל] הוא כשהעבודה היא במסירות-נפש, ובמסירות-נפש גופא – מסירות-נפש דיחידה. דעל-ידי המסירות-נפש שמצד חיה, נעשה רק אתכפאי נפש הבהמית, ועל-ידי המסירות-נפש שמצד יחידה דוקא, היא מתבטלת לגמרי כ^ב ואם כן, פדה בשלום קאי על מסירות-נפש

45) מגילה יז, ב.

46) פרש"י שם ד"ה אתחלתא.

47) ראה אגרת הקודש דאדה"ז (נדפסה באג"ק שלו סי' לח. וש"נ) (וראה רד"ה פדה בשלום ה'תשל"ח (לקמן ע' קמב) ובהערה 4 שם. וש"נ) –

בנוגע ליי"ט כסלו. "בית רבי" ח"ב ספ"ה בהערה א – בנוגע ליו"ד כסלו (וראה לקו"ש חכ"ה שיחה ליו"ד כסלו – ע' 160 ואילך).
48) ספ"ו ואילך (נב, ג ואילך).

כא "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא, כיון דשם גאולה עלה"

איתא בגמרא (מגילה יז, ב): "מתוך שעתידין ליגאל בשביעית, לפיכך קבעוה (לברכת גואל ישראל) בשביעית (בברכה שביעית בתפילת י"ח). והאמר מר .. בשביעית מלחמות, במוצאי שביעית בן זוד בא? מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא". ומוסיף רש"י, שאף שברכה זו אינה על הגאולה מהגלות, אלא על הגאולה מן הצרות הבאות עלינו תמיד, בכל זאת קבעוה בשביעית כיון דשם גאולה עליה (רש"י שם ד"ה "אתחלתא דגאולה היא").

כב "על-ידי המסירות-נפש שמצד חיה, נעשה רק אתכפאי נפש הבהמית, ועל-ידי המסירות-נפש שמצד יחידה דוקא, היא מתבטלת לגמרי"

המסירות-נפש שמצד חיה היא באופן שרוצה למסור נפשו עבור הוי"ה, ומכיון שגם לנפש הבהמית יש רצונות, הרי שביטול הרצונות דנפש הבהמית על-ידי הרצון דנפש האלוקית הוא רק בדרך התגברות - פדייה בדרך מלחמה. דעדיין יש לנפש הבהמית בעולם רצונות זרים, אלא שאינם באים לידי פועל. מה-שאי-י-כן המסירות-נפש שמצד יחידה, היא